

เจ้าพระยาบรมมหาราช

เจ้าพระยาบรมมหาราช (เจย) เป็นบุคคลสำคัญในการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดเกาะแก้วเมื่อครั้งยังเป็นพระยาอภัยรัตนฤทธิ นับเป็นการบูรณะครั้งใหญ่ ทำให้วัดที่สร้างมาช้านานและชำรุดทรุดโทรมลงให้มีสภาพงดงามเป็นศูนย์กลางชุมชน และเป็น “ศรี” แห่งท้องพระมหาสารและเมืองลพบุรีจนถึงปัจจุบัน ส.พลายนอย ได้สืบค้นประวัติขุนนางสยามพบว่า เจ้าพระยาบรมมหาราช “เป็นข้าหลวงเดิมในรัชกาลที่ 4 เมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติแล้ว ได้โปรดให้นายเจย จางวาง ตำรวจข้าหลวงเดิม เป็นพระอินทรเทพ เจากรมพระตำรวจใหญ่ เมื่อพ.ศ. 2394 และเป็นพระยาอภัยรัตนฤทธิ เมื่อ พ.ศ. 2395 และได้เป็นเจ้าพระยาบรมมหาราช เมื่อวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2414 คนทั่วไป เรียกกันว่า จางวางเจย

พันเอกสมบัติน สุจริตจันทร์ ซึ่งสืบสกุลสายนายผันเกี่ยวข้องกับเจ้าพระยาบรมมหาราช (เจย) ได้จัดทำประวัติของท่านในเอกสารสำคัญเกี่ยวกับตระกูลสุจริตจันทร์และเห็นสมควรเผยแพร่ ดังนี้

ท่านเจ้าพระยาบรมมหาราชผู้นี้ เป็นเสนาบดี จตุสดมภ์กรมเมือง นามเดิม เจย เกิดวันเสาร์ ขึ้น 1 ค่ำ เดือน 12 ปีวอก โทศก จ.ศ. 1162 ตรงกับวันที่ 18 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2343 เวลา 11 ทุ่ม 12 นาที ดวงชะตาของท่านปรากฏอยู่ในสมุดของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ ดังนี้

...สกุลของท่านเจ้าพระยาบรมมหาราช (เจย ต้นสกุล ยมาภัย) สืบสายโลหิตมาจากพระยาสีหราชเดโช (เผือก หรือ ช่างเผือก) ซึ่งเป็นบุตร พระยาภักดีนุชิต (เผื่อน) พระยาภักดีนุชิต (เผื่อน) นี้เป็นบุตร-พระยาภักดีนุชิต (องว่าง ถ้าย หรือองเถิงญวน) ซึ่งเป็นบิดาของเจ้าจอมมารดาจ้อย เจ้าจอมมารดาของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมาภิไธยวชิราวุธ...

ต่อมาในรัชกาลที่ 5 เจ้าพระยายมราช (แก้ว สิงหเสนี) ได้ถึงแก่อสัญกรรม เมื่อ ณ เสาร์ ขึ้น 14 ค่ำ เดือน 8 ปีมะแม จ.ศ. 1233 พ.ศ. 2414 ต่อมาในเดือน 11 ปีนั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดฯ ให้เลื่อนพระยาอภัยรณฤทธิ์ (เจย) ขึ้นเป็น “เจ้าพระยายมราช” เมื่อ พ.ศ. 2414 มีสำเนาที่ใบกำกับหิริญบัญญัติว่า

“ให้พระยาอภัยรณฤทธิ์ เป็นเจ้าพระยายมราชที่จตุสดมภ์ เป็นประธานาธิบดีในกรมพระนครบาล มีราชทินนามตามจารึกในหิริญบัญญัตินั้นแล้ว ถือศักดินา 10000 ตั้งแต่วันพุธ เดือน 11 ขึ้น 6 ค่ำ ปีมะแม ตรัสก ศักราช 1233 เป็นวันที่ 1044 ในรัชกาลปรัตยุบันนี้” เวลาเป็นเจ้าพระยานั้นอายุท่านได้ 71 ปีแล้ว

เจ้าพระยายมราช (เจย) มีบุตรคือ พระยาอภัยรณฤทธิ์ (เวก) บิดาของพระยายมภัย (เชย) ซึ่งเป็นต้นสกุลยมาภัย นอกจากนั้นน้องชายและผู้สืบสายโลหิตของน้องชายล้วนรับราชการสนองพระเดชพระคุณสร้างความสำเร็จรุ่งเรืองให้บ้านเมืองและพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น

พระยายมราช (เจย) ถึงอสัญกรรมเมื่ออายุ 81 ปี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระมหากรุณาพระราชทานรดน้ำศพและพระราชทานโปรดใส่ศพ ดังที่ ส.พลายน้อยบันทึกไว้ว่า

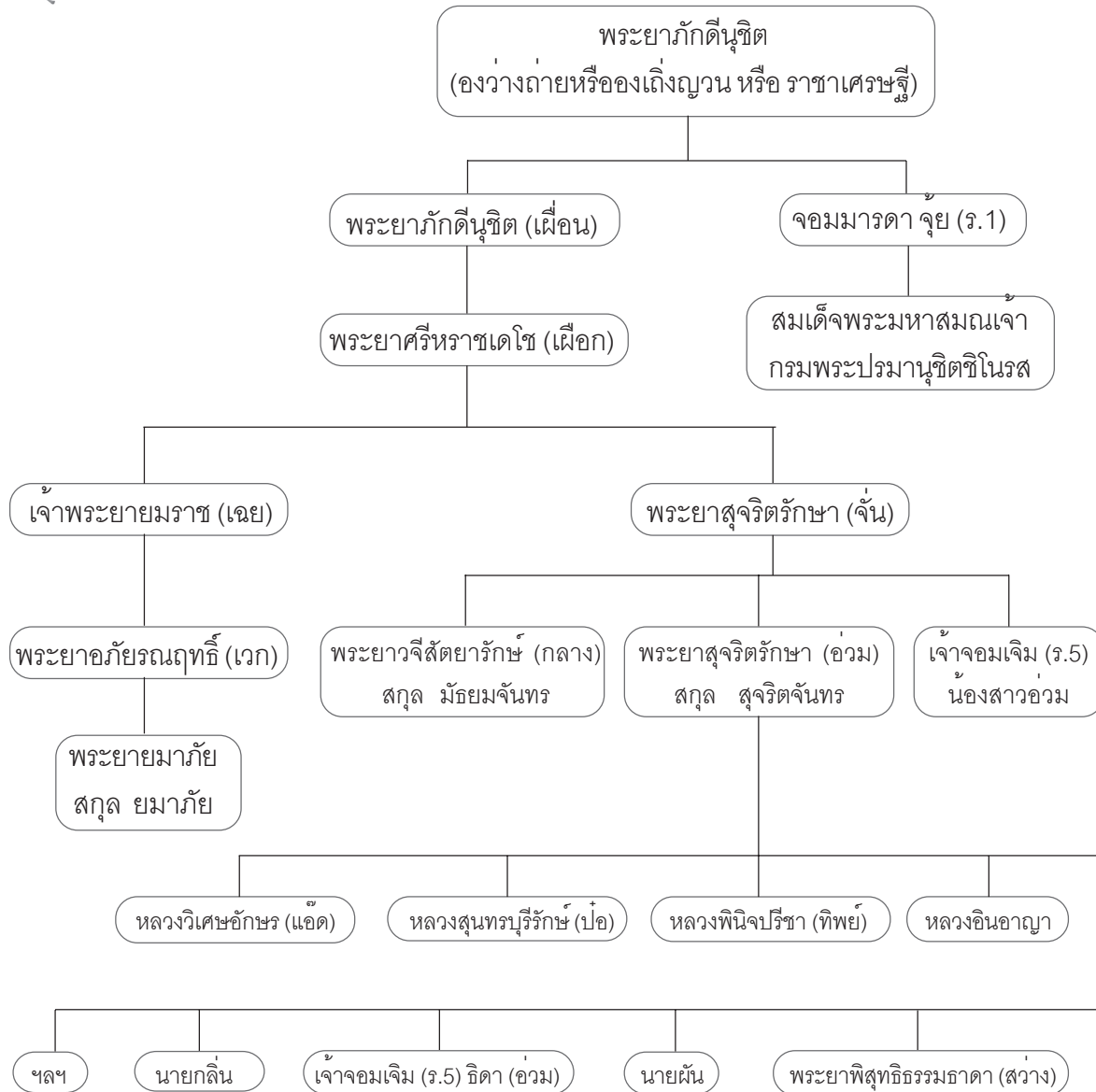
ครั้งต่อมาอีก 10 ปีมีข่าวว่า “ท่านเจ้าพระยายมราช ชาติเสนางครินมหินทราธิบดี ศรีวิไชยราช มหัยสวริยบริรักษ์ ภูมิพิทักษ์โลกาภิกรณ์ทัณฑฤทธิศาสตร์ สิงหาเทพยมุรธาธร มหานครบาล สมุหบดี อภัยพิริยปรากรมพาหุ เป็นประธานาธิบดีในกรมพระนครบาล ป่วยเป็นโรคชรามาช้านาน ณ วันเสาร์ เดือน สิบเอ็ด แรม 7 ค่ำ เวลา 8 หุ้ม 35 นาที ถึงอนิจกรรม อายุได้ 82 ปี (วันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2424)

ณ วันอาทิตย์ เดือนสิบเอ็ด แรมแปดค่ำ เวลาบ่าย 4 โมงเศษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินโดยทางชลมารคประทับ ณ บ้านท่านเจ้าพระยายมราช พระราชทานรดน้ำศพแลพระราชทานโกศใส่ศพโดยเกียรติยศ”

หนังสืออ้างอิง

ส.พลายน้อย. ขุนนางสยาม. กรุงเทพฯ : มติชน. 2537.

สมบัติ สุจริตจันทร์. เอกสารสำคัญเกี่ยวกับตระกูลสุจริตจันทร์. (อัตสำเนา)

หมายเหตุ

1. ผู้จัดทำผังภูมินี้ คือ พ.อ.สมบัติ สุจริตจันทร์
2. พระยาสุจริตรักษา (อ่วม) ผู้ว่าราชการจังหวัดตาก ก่อน พ.ศ. 2462 ไม่ปรากฏระยะเวลาแน่นอน
3. พระยาพิสุทธิธรรมธาดา (สว่าง) ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรีคนแรก ระหว่าง พ.ศ. 2442 – 2455
4. หลวงสุนทรบุรีรักษ์ (เป๋อ) นายอำเภอเมืองตาก พ.ศ. 2429 – 2434
5. หลวงพินิจปรีชา (ทิพย์) นายอำเภอเมืองตาก พ.ศ. 2435 - 2440
6. นายกลิ่น นายอำเภอเมืองตาก พ.ศ. 2443 - 2445